שבילי פנחס

"וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו"

יעקב אבינו הוא כנגד בית המקדש השלישי
ב' ירכיו הן כנגד ב' בתי מקדשות שנחרבו

בפרשתנו פרשת וישלח דבר בעתו מה טוב, להתבונן במאבק הקשה והנורא שהתחולל בין המלאך שהוא שרו של עשו ובין יעקב אבינו, מאבק שהסתיים בנצחון הגדול של יעקב ששלט על המלאך שליטה מוחלטת, עד כדי כך שהמלאך לא יכול היה ללכת לדרכו בלי שיעקב נתן לו רשות לכך, אך עם כל זה פגע המלאך בכף ירכו של יעקב, ואחרי נצחונו של יעקב אבינו התפתחה שיחה פלאית בין המלאך ובין יעקב אבינו, כאשר כל אחד מהם שאל לשמו של השני, והנה הכתובים לפנינו (בראשית לב-כה):

"ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר, וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו, ויאמר שלחני כי עלה השחר ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני, ויאמר אליו מה שמך ויאמר יעקב, ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל, וישאל יעקב ויאמר הגידה נא שמך ויאמר למה זה תשאל לשמי ויברך אותו שם".

ופירש רש"י בשם רבותינו ז"ל, מי הוא זה ואי זה הוא שהרהיב עוז בנפשו להיאבק עם יעקב, ומקור הדבר במדרש (ב"ר עח-ג): **"שרו של עשו היה"**. במדרש תנחומא (פרשתנו אות ח) אף מוסיף לגלות לנו את שמו: **"ויאבק איש עמו, זה סמאל שרו של עשו"**. וכן מבואר בזוהר הקדוש (פרשתנו קע.): **"וההוא מלאך שרו של עשו היה ואיהו סמאל"**.

והנה הטעם ששרו של עשו נאבק עם יעקב אבינו, ניתן ללמוד ממה שאמר יעקב למלאך: **"לא אשלחך כי אם ברכתני"**, ופירש רש"י: **"הודה לי על הברכות שברכני אבי שעשו מערער עליהם"**, ומזה נשכיל להבין שעל כך נאבק עמו שרו של עשו, לכן כאשר ניצח אותו יעקב אמר לו דברים ברורים: **"לא אשלחך כי אם ברכתני"**, הודה לי על הברכות שראויות הן לי ולא לעשו שרימה את אביו שהוא צדיק.

אולם יש לתמוה שהרי יעקב כבר לקח את הברכות מעשו כשהיה בן ס"ג שנים, ומאז עברו י"ד שנים שנטמן בבית מדרשו של עבר, ואחר כך הלך לחרן בביתו של לבן הארמי ונשא שם את לאה ואת רחל אמותינו והוליד שם את שבטי ישראל, ועד שחזר לארץ ישראל עברו עוד כ"ב שנים, נמצא שעברו ל"ו שנים מאז שלקח יעקב את הברכות מעשו, הנה כי כן מדוע נתעורר שרו של עשו להיאבק עם יעקב דוקא עכשיו כשבא לפייס את עשו.

עוד ראוי להתבונן, הלא הקב"ה הבטיח ליעקב אבינו טרם שהלך לחרן (שם כח-טו): **"והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך"**, מעתה הן אמת ששרו של עשו לא היה יכול לנצח את יעקב כמו שכתוב **"וירא כי לא יכול לו"**, אולם איך יתכן שהצליח לפגוע בכף ירכו, עד כדי כך שהיה יעקב צולע על ירכו והיה צריך לרפואה.

יעקב אבינו טרח להתפייס עם עשו לעשות בכך פועל דמיון לגאולה העתידה

פתח דברינו יאיר לבאר כל זה, על פי מה שנקדים לבאר הטעם שטרח יעקב אבינו לסכן את עצמו ואת בני ביתו, כשהלך להיפגש עם עשו ולהתפייס עמו, עד כדי כך שנפל עליו פחד גדול, כמו שכתוב (שם לב-ח): **"ויירא יעקב מאד ויצר לו, ויחץ את העם אשר אתו ואת הצאן ואת הבקר והגמלים לשני מחנות, ויאמר אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה"**.

ונראה לבאר הענין בזה על פי מה שמבואר בזוהר הקדוש (פרשת ויצא קמח:), כי יציאת יעקב אבינו ממקום המקדש ללכת לחרן, היא רמז על חורבן בית המקדש וגלות ישראל בין האומות: **"וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה, רָמַז כַּד נָפְקוּ יִשְׂרָאֵל מִבֵּי מַקְדְּשָׁא וְאִתְגָּלוּ בֵּינֵי עַמְמַיָּא** [רמז כשיצאו ישראל מבית המקדש וגלו בין האומות], **כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר** (איכה א-ו) **וַיֵּצֵא מִן בַּת צִיּוֹן כָּל הֲדָרָהּ"**.

וכן מבואר במדרש (ב"ר סח-יג): **"רבי יהושע בן לוי פתר קרייה בגלות, ויצא יעקב מבאר שבע, היך מה דאת אמר** (ירמיה טו-א) **שלח מעל פני ויצאו. וילך חרנה, היך מה דאת אמר** (איכה א-יב) **אשר הוגה ה' ביום חרון אפו... ויקח מאבני המקום, ושתפכנה אבני קודש בראש כל חוצות. וישם מראשותיו,** (ירמיה יג-יח) **כי ירד מראשותיכם. וישכב במקום ההוא,** (שם ג-כה) **נשכבה בבושתנו ותכסנו כלימתנו"**.

הנה כי כן נשכיל ללמוד מזה יסוד גדול שיאיר לנו את כל הפרשה באור בהיר, כי כמו כשיצא יעקב ממקום המקדש והלך לחרן היה בבחינת מעשה אבות סימן לבנים, פועל דמיון ורמז על חורבן בית המקדש וגלות ישראל בין אומות העולם, כן כשחזר יעקב מחרן לארץ ישראל היה זה פועל דמיון ורמז על הגאולה העתידה.

לכן עשה השתדלות גדולה להיפגש עם עשו הרשע ולהתפייס עמו כדי לעשות בכך הכנה לגאולה העתידה, שחלקי הטוב שישארו מזרעו של עשו יתחברו עם ישראל, כמו שהתנבא הנביא על זמן הגאולה (ישעיה יא-ו): **"וְגָר זְאֵב עִם כֶּבֶשׂ וְנָמֵר עִם גְּדִי יִרְבָּץ"**. וביאר הרמב"ם (הלכות מלכים פי"ב ה"א) הכוונה בזה:

"אל יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם או יהיה שם חידוש במעשה בראשית, אלא עולם כמנהגו נוהג, וזה שנאמר בישעיה וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבץ, משל וחידה. ענין הדבר שיהיו ישראל יושבין לבטח עם רשעי גוים המשולים כזאב ונמר, שנאמר (ירמיה ה-ו) **זאב ערבות ישדדם ונמר שוקד על עריהם, ויחזרו כולם לדת האמת, ולא יגזלו ולא ישחיתו, אלא יאכלו דבר המותר בנחת עם ישראל, שנאמר** (ישעיה יא-ז) **ואריה כבקר יאכל תבן"**.

נמצינו למדים מדברי הרמב"ם ביאור דברי הנביא, כי חלקי הטוב של אומות העולם שהם בבחינת חסידי אומות העולם, יחזרו בתשובה שלימה ויתחברו עם ישראל בבחינת **"וגר זאב עם כבש"**. ויותר מזה מצינו בדברי הנביא שלעתיד לבוא ישמשו הגוים את ישראל, כמו שכתוב (זכריה ח-כג): **"כה אמר ה' צבאות בימים ההמה, אשר יחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים, והחזיקו**

ישוב הפליאה: מדוע נתעורר שרו של עשו להילחם עם יעקב ל"ו שנה אחרי שלקח יעקב את הברכות מעשו

זוהר הקדוש: "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה, רמז כד נפקו ישראל מבי מקדשא ואתגלו ביני עממיא"

חזרתו של יעקב אבינו מחרן לארץ ישראל היתה בבחינת פועל דמיון ורמז על ההכנה לגאולה העתידה

יעקב אבינו התפייס עם עשו כהכנה לגאולה העתידה שנאמר עליה "וגר זאב עם כבש" חלק הטוב של עשו

בכנף איש יהודי לאמר נלכה עמכם כי שמענו אלקים עמכם". לכן טרח יעקב אבינו להתפייס עם עשו לעשות בכך פועל דמיון לגאולה העתידה.

"ויאבק איש עמו עד עלות השחר" עלות השחר של הגאולה העתידה

מעתה יאירו עינינו להבין הטעם ששרו של עשו נתעורר להיאבק עם יעקב אבינו דוקא עכשיו כשחזר מחרן והלך להתפייס עם עשו, שהרי שנינו בגמרא (סוכה נב.): **"לעתיד לבוא מביאו הקב"ה ליצר הרע ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים"**. זאת ועוד שנינו בגמרא (ב"ב טז.): **"הוא שטן, הוא יצר הרע, הוא מלאך המות"**. ומפרש בגמרא: **"במתניתא תנא, יורד ומתעה** [את הבריות לחטוא, אז הוא יצר הרע], **ועולה ומרגיז** [את הקב"ה להשטין ולקטרג על האדם, אז הוא שטן], **נוטל רשות** [להרוג את החוטא] **ונוטל נשמה"** [אז הוא מלאך המות].

לכן נאבק שרו של עשו שהוא היצר הרע, הוא השטן, הוא מלאך המות, למנוע מיעקב אבינו להתפייס עם עשו, כדי שלא יעשה הכנה לגאולה העתידה שאז עתיד הקב"ה לשוחטו, אבל ליעקב אבינו היה סיוע מהקב"ה להתגבר על שרו של עשו ולהכניעו תחת רשותו כמו שיהיה בגאולה העתידה.

ומצינו סימוכין ברורים לרעיון נשגב זה ממה שדרשו במדרש (ב"ר עז-א): **"ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו,** (דברים לג-כו) **אין כאל ישורון רוכב שמים בעזרך... אין כאל, ומי כאל, ישורון, ישראל סבא, מה הקב"ה כתוב בו** (ישעיה ב-יא) **ונשגב ה' לבדו, אף יעקב ויותר יעקב לבדו"**. הרי לנו דברים ברורים כי מאבק זה היה הכנה לגאולה העתידה כשיתקיים **"ונשגב ה' לבדו"**.

ענין נפלא זה רמז לנו הקב"ה בתורה הקדושה: **"ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר"**. ללמדנו כי מאבק זה בין שרו של עשו עם יעקב אבינו הוא **"עד עלות השחר"**, לעשות בכך הכנה לגאולה העתידה שנאמר עליה (ישעיה נח-ח): **"אז יבקע כשחר אורך"**, וכאשר ראה שרו של עשו שיעקב נצחו ביקש מיעקב: **"שלחני כי עלה השחר"**, כי כבר עשית פועל דמיון והכנה לגאולה העתידה.

"מלאך אני ומיום שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד עכשיו"

על פי האמור יפתח לנו פתח להבין גם כן מה שביקש המלאך מיעקב אבינו: **"שלחני כי עלה השחר"**, ופירש רש"י ומקור הדבר בגמרא (חולין צא:): **"ויאמר שלחני כי עלה השחר, אמר לו** [יעקב] **גנב אתה או קוביוסטוס אתה שמתיירא מן השחר, אמר לו מלאך אני ומיום שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד עכשיו"**. וצריך ביאור מה שנסתבב מן השמים שיאמר שירה דוקא עכשיו בשעה שנאבק עם יעקב ולא היה יכול לו.

ויש לבאר הענין בזה על פי מה שביאר השל"ה הקדוש (פרשת חיי שרה תורה אור אות ב) הענין שעתיד הקב"ה לשחוט את היצר הרע, כי שמו של היצר הרע **סמא"ל** מתחלק לשני חלקים, החלק הראשון ב' אותיות **ס"ם** הוא מצד הטומאה והחלק השני ב' אותיות **א"ל** הוא מצד הקדושה, ועתיד הקב"ה לשוחטו להוציא ממנו את החלק הרע ב' אותיות **ס"ם**, וישאר אצלו רק שם **א"ל** ויתהפך למלאך קדוש.

מעתה יומתק להבין הטעם מדוע דוקא אחרי שנצח יעקב אבינו את שרו של עשו הגיע זמנו לומר שירה, כי הן אמת שחלק הרע של שרו של עשו נלחם עם יעקב, אבל אחרי שנצחו יעקב ועשה בכך הכנה לגאולה העתידה, שאז אחרי שישחט אותו הקב"ה ויוציא ממנו את החלק הרע שבתוכו ישאר מלאך קדוש, לכן הגיע זמנו לומר שירה להודות לה' שעתיד להופכו למלאך קדוש.

מה נפלאים הם דברות קדשו של ה"אמרי יוסף", שמבאר על פי השל"ה הקדוש כמין חומר השיח סוד בין יעקב אבינו לשרו של עשו: **"וישאל יעקב ויאמר הגידה נא שמך ויאמר למה זה תשאל לשמי"**, כי כאשר אמר המלאך ליעקב: **"שלחני כי עלה השחר"**, חשב יעקב שכבר הגיע זמן הגאולה שהוא בבחינת עליית אור השחר, לכן שאל אותו יעקב **"הגידה נא שמך"**, האם אחרי הנצחון שלי עליך כבר הוציא הקב"ה ממך לגמרי ב' אותיות **ס"מ**, ונשתנה שמך רק עם ב' אותיות **א"ל** כי כבר הגיע זמן הגאולה.

על כך השיב לו המלאך שרו של עשו: **"למה זה תשאל לשמי"**, ופירש רש"י שאמר לו אין לנו שם קבוע, רמז לו בזה שעדיין לא הגיע זמן הקץ שאז ישאר רק עם שם **א"ל**, אלא כעת עדיין שמו **סמא"ל** כי עדיין יש בו חלק הרע עד זמן הגאולה, ושם זה אינו קבוע שהרי עתיד הוא להתבטל לעתיד לבוא.

שרו של עשו גילה ליעקב את הסוד לעתיד לבוא לא יקרא יעקב כי אם ישראל

הבה נמשיך במסע הקדוש לראות איך יסוד נשגב זה מאיר את עינינו להבין מה שגילה שרו של עשו ליעקב אבינו: **"ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל"**. וכתב ב"ספורנו" [השלם] לפרש הכוונה בזה על הגאולה העתידה, שאז יתבטל שם יעקב וישאר רק שם ישראל, ובלשון קדשו:

"לא יעקב יאמר עוד שמך. לקץ הימין שתהיה קיים אחר אבדן האומות, ובכן יהיה כבר מקויים בך ענין יעקב המורה קיים בסוף, ולכן לא יפול עליך אז עוד שם יעקב, להורות שתהיה בעקב ובסוף כל האומות, כי אם ישראל כי שרית, אבל יקראו לך בשם ישראל בלבד, להורות שאז כבר שרית עם אלהים ועם אנשים, כענין (ישעיה כד-כא) **יפקוד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה"**.

והנה מה שכתב ה"ספורנו" עוד בזה דברים נפלאים לפרש דברי הקב"ה ליעקב אבינו בפרשתנו (לה-י): **"ויאמר לו אלקים שמך יעקב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך ויקרא את שמו ישראל"**, ומפרש בלשון קדשו:

"שמך יעקב, אני מקיים לך עתה זה השם, שתהיה קיים אתה לבדך בעקב ובסוף כליון כל שאר האומות, כאמרו (ירמיה מו-כח) **כי אעשה כלה בכל הגוים ואותך לא אעשה כלה, לא יקרא שמך עוד יעקב, וכאשר יתקיים ענין שם יעקב, שתישאר בסוף אתה לבדך, כאמרו** (במדבר כה-ט) **הן עם לבדד ישכון, אז לא יהיה ענין עוד לשם יעקב, כי אם ישראל יהיה שמך, שתשתרר על כל פליטי האומות, כאמרו** (שם כד-יז) **וקרקר כל בני שת. ויקרא את שמו ישראל, בירך אותו שיתחיל קצת**

"ויאבק איש עמו עד עלות השחר", המלחמה עם שרו של עשו היא רק עד הגאולה שהיא בבחינת "יבקע כשחר אורך"

כשחזר יעקב מחרן לארץ ישראל נתמלא שרו של עשו פחד שהגיע הזמן שעתיד הקב"ה לשוחטו ולבטלו מן העולם

"וירא כי לא יכול לו", שרו של עשו לא יכול היה לפגוע ביעקב עצמו שבית המקדש השלישי יבנה בזכותו

שפתי כהן: "ויגע בכף ירכו" בשני גידי הנשה מימין ומשמאל כנגד שני בתי מקדשות שהחריב שרו של עשו

ענין שם ישראל מעכשיו, שיוכל נגד המתקוממים עליו גם בארץ לא לו, כאמרם ז"ל (סנהדרין קד.) **כל מקום שהלכו נעשו שרים לאדוניהם".**

עשו חשב שכבר הגיע זמן הגאולה לכן אמר "נסעה ונלכה ואלכה לנגדך"

ונראה לבאר בזה מה שאמר עשו ליעקב אחרי שנתפייס עמו (לג-יב): **"ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדך".** ופירש רש"י **"בשוה לך".** הביאור בזה כי כשראה עשו שיעקב ניצח את השר שלו ואחר כך הצליח להתפייס גם עם עשו עצמו, חשב שהגיע זמן הגאולה שעשו ויעקב כבר יכולים ללכת יחד, לכן אמר **"נסעה ונלכה ואלכה לנגדך"**, שוה בשוה כמו שיהיה בגאולה העתידה, שיחזיקו עשרה אנשים מכל הגוים בכנף איש יהודי.

אולם יעקב אבינו הרי כבר שמע משרו של עשו שאמר **"למה זה תשאל לשמי"**, שעדיין לא הגיע זמן הגאולה שישתנה שמו בלי ב' אותיות **ס"מ**, והנצחון על שרו של עשו לא היה אלא לזמנו, בגדר הכנה ופועל דמיון לגאולה העתידה, אבל למעשה חלק הרע עדיין מפעפע בקרבו כארס שעלול לקלקל את זרעו של יעקב, לכן אמר לעשו דברים ברורים וחריפים (שם יג): **"אדוני יודע כי הילדים רכים והצאן והבקר עלות עלי, ודפקום יום אחד ומתו כל הצאן".** כלומר לעת עתה אתה עלול לקלקל אותם, שיהיו בבחינת (ברכות יח:): **"רשעים שבחייהם קרויים מתים".**

על כן **"יעבר נא אדוני לפני עבדו, ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה אשר לפני ולרגל הילדים, עד אשר אבוא אל אדוני שעירה".** ופירש רש"י שרמז לו בכך: **"ואימתי ילך בימי המשיח, שנאמר** (עובדיה א-כא) **ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו".** כלומר אז יגיע הזמן שישפוט הקב"ה וימחה את החלק הרע של עשו, וישאר רק חלקי הטוב של עשו שיתחברו עם ישראל לשמש אותם.

שרו של עשו נלחם עם יעקב אבינו שבזכותו יבנה בית המקדש השלישי

בדרך זו במסילה נעלה לבאר מה שכתוב: **"ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר, וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו"**, וכבר עמדנו על כך איך הצליח שרו של עשו לפגוע בכף ירכו של יעקב, הלא הקב"ה כבר הבטיח ליעקב אבינו: **"והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך".** ונראה לבאר הענין בזה על פי מה שדרשו בגמרא בענין שלשת בתי המקדש (פסחים פח.):

"מאי דכתיב (ישעיה ב-ג) **והלכו עמים רבים ואמרו, לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב וגו', אלקי יעקב ולא אלקי אברהם ויצחק, אלא לא כאברהם שכתוב בו הר, שנאמר** (בראשית כב-יד) **אשר יאמר היום בהר ה' יראה, ולא כיצחק שכתוב בו שדה, שנאמר** (שם כד-סג) **ויצא יצחק לשוח בשדה, אלא כיעקב שקראו בית, שנאמר** (שם כח-יט) **ויקרא את שם המקום ההוא בית אל".**

וביאר האלשיך הקדוש פרשת בחוקותי (ויקרא כו-יג ד"ה או יאמר), כי בית המקדש הראשון שהיה בזכות אברהם אבינו שלטו בו ידי האויבים מצד ישמעאל שיצא מאברהם, ובית המקדש השני שהיה בזכות יצחק אבינו שלטו בו ידי האויבים מצד עשו שיצא מיצחק, אבל בית המקדש השלישי שיהיה בזכות יעקב אבינו שהיתה מיטתו שלמה יתקיים לנצח נצחים בלי שום ביטול.

יומתק להבין בזה הטעם ששרו של עשו שהוא היצר הרע, לא נאבק עם אברהם אבינו שבית המקדש הראשון נבנה בזכותו, כי ידע שהוא עתיד להיחרב מצד שהיה לו בן כישמעאל, וכן לא נאבק עם יצחק אבינו שבית המקדש השני יבנה בזכותו, כי ידע שהוא עתיד להיחרב מצד שהיה לו בן כעשו.

אולם שרו של עשו חשש מיעקב אבינו אחרי שחזר מבית לבן, אשר כפי המבואר הוא רמז על הגאולה העתידה שאז יבנה בית המקדש השלישי שיתקיים לעולם, כי מיטתו היתה שלמה וכל בניו היו צדיקים, והרי אז עתיד הקב"ה לשחוט את שרו של עשו, לכן דוקא כשחזר יעקב אבינו מבית לבן נאבק עמו להורגו כדי למנוע את בנין בית המקדש השלישי.

שרו של עשו פגע בב' ירכי יעקב שהן כנגד שני בתי מקדשות שנחרבו

וזהו שדקדק הכתוב לומר **"ויותר יעקב לבדו"**, רמזה לנו התורה הקדושה על הגאולה העתידה, אחרי ששני בתי מקדשות הראשון והשני שנבנו בזכות אברהם ויצחק כבר נחרבו, ולא ישאר רק **"יעקב לבדו"** שבזכותו יבנה בית המקדש השלישי, **"ויאבק איש עמו"**, שנאבק עמו שרו של עשו להורגו, **"וירא כי לא יכול לו"**, הקב"ה שמר עליו כדי לבנות את בית המקדש השלישי בזכותו.

על כך ממשיך הכתוב לומר שעם כל זה **"ויגע בכף ירכו"**, והביאור בזה על פי מה ששנינו במשנה (חולין פט:): **"גיד הנשה נוהג בארץ ובחוצה לארץ, בפני הבית ושלא בפני הבית, בחולין ובמוקדשין, ונוהג בבהמה ובחיה, בירך של ימין ובירך של שמאל".** ופסקו כן הרמב"ם (הלכות מאכלות אסורות פ"ח ה"א) והטור והמחבר (יורה דעה סימן סה סעיף ה).

והנה מבואר בזוהר הקדוש (פרשתנו קע:) כי יש באדם שס"ה גידים כנגד שס"ה ימות השנה, וגיד הנשה שפגע בו שרו של עשו בכף ירך יעקב, הוא כנגד יום תשעה באב שבו נחרבו שני בתי מקדשות, ומטעם זה נזהרו ישראל שלא לאכול את גיד הנשה, כי שרו של עשו שהוא הס"מ שולט בו, ונרמז בכתוב (בראשית לב-לג): **"על כן לא יאכלו בני ישראל 'את' גיד הנשה אשר על כף הירך עד היום הזה כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה" - א"ת נוטריקון ת'שעה א'ב**, שבו שלט שרו של עשו בבתי המקדש והחריבם.

וכתב המקובל האלקי רבי מרדכי הכהן מגורי האריז"ל ב"שפתי כהן" בפרשתנו, כי זהו הענין שפגע שרו של עשו בירך הימנית ובירך השמאלית של יעקב שהן כנגד שני בתי המקדש, ובלשון קדשו:

"על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה. מצאתי כתוב כי שס"ה גידים יש באדם וכל אחד שולט יומו וגיד הנשה שולט יום תשעה באב, לכך נחרב הבית בראשונה ובשניה בתשעה באב, נגד שני גידים של ימין ושל שמאל, שהלכה כחכמים שאמרו נוהג בשניהם, ולזה אנו מתענין בו בחמישה עיניים להתיש כוחו, וכל האוכלו כאילו לא התענה

תשעה באב, וכל האוכל בתשעה באב כאילו אכל גיד הנשה, ונותן לו כח לקטרג ולשלוט ביומו, ולזה מתענין בעינוין שלא להניח לו שום כח".

בית המקדש השלישי יהיה כלול מבית המקדש הראשון והשני

בדרך המלך נלך לבאר לפי זה מה שכתוב: **"ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר, וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו בהאבקו עמו"**, על פי הקדמה יקרה מאירת עינים שמגלה לנו הזוהר הקדוש (פרשת פנחס רכא.) כי על בית המקדש השלישי כתוב (תהלים קמז-ב): **"בונה ירושלים ה'"**, שעתיד הקב"ה בעצמו לבנות את הבית המקדש השלישי כלול יחד משני בתי המקדשות, בית המקדש השני יעמוד למטה על הארץ בגלוי, ועליו יעמוד בית המקדש הראשון מכוסה בבחינת אור מקיף, כענני הכבוד המקיפים ומאירים על בית המקדש שלמטה. הנה הדברים בלשון קדשו:

"וּלְזִמְנָא דְּאָתֵי [ולעתיד לבוא] **כְּתִיב בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַם ה', אֵיהוּ וְלָא אָחֳרָא** [הוא הקב"ה יבנהו ולא אחר], **וּבְנֵיְנָא דָּא אֲנָן מְחַכָּאן** [ולבנין זה אנו מחכים], **וְלָא בְּנֵיְנָא דְּבַר נָשׁ דְּלֵית בֵּיהּ קַיּוּמָא כְּלַל** [ולא לבנין של אדם שאין בו קיום כלל]. **בֵּית רִאשׁוֹן וּבֵית שֵׁנִי יָחִית לוֹן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כַּחֲדָא מִלְּעֵילָּא** [יוריד אותם הקב"ה ביחד מלמעלה], **בֵּית רִאשׁוֹן בְּאִתְכַּסְיָא** [מכוסה] **וּבֵית שֵׁנִי בְּאִתְגַּלְיָא** [בגלוי], **הַהוּא בֵּית לֶהֱוֵי בְּאִתְגַּלְיָא דְּאִתְקְרֵי בֵּית שֵׁנִי, דְּיִתְחֲזֵי לְכָל עָלְמָא אוּמְנוּתָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא** [אותו בית שיהיה בגלוי נקרא בית שני, שתתגלה לכל העולם אומנותו של הקב"ה], **חֲדָוָה שְׁלִים, וּרְעוּתָא דִּלְבָּא בְּכָל קִיּוּמָא** [ואז תהיה שמחה שלימה ורצון הלב בכל קיומו].

הַהוּא בֵּית רִאשׁוֹן בְּאִתְכַּסְיָא אִסְתַּלַּק לְעֵילָּא עַל גַּבּוֹי דְּהַהוּא דְּאִתְגַּלְיָא [הבית הראשון שיהיה מכוסה יעמוד מעל הבית המגולה], **וְכָל עָלְמָא יֵחְמוּן עֲנָנֵי יְקָר דְּסָחֲרָן עַל גַּבֵּי דְּהַהוּא דְּאִתְגַּלְיָא** [וכל העולם יראו את ענני הכבוד המקיפים על בית המקדש המגולה], **בְּגַוֹ דְּאִינּוּן עֲנָנִין חֲזֵי בַּיִת רִאשׁוֹן** [ובתוך אותם העננים יהיה בית המקדש הראשון], **בְּעוֹבָדָא טְמִירָא דְּסָלִיק עַד רוּם יְקַר שְׁמַיָּא** [במעשים נסתרים העולים עד יקר שמים], **וּבְנֵיְנָא דָּא אֲנָן מְחַכָּאן"** [ולבנין הזה אנו מחכים].

יומתק לפרש בזה המשך הכתוב שמביא הזוהר הקדוש (תהלים שם): **"בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס"**. הכוונה בזה כי לעתיד לבוא כשיבנה הקב"ה בעצמו את בית המקדש השלישי, אז יכנס בבית המקדש הזה את **"נדחי ישראל"**, שני בתי מקדשות שנבנו בידי ישראל ונדחו בחורבנם, כי בית המקדש השלישי יהיה כלול משני בתי המקדש שנחרבו.

על פי האמור יפתח לנו פתח לפרש מקרא שכתוב (תהלים קכז-א): **"שיר המעלות לשלמה אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו"**, ויש לדקדק, שפתח באומרו **"יִבְנֶה"** שהוא לשון עתיד ומסיים באומרו **"עמלו"** שהוא לשון עבר. לפי האמור יש לומר ששלמה המלך ראה ברוח הקודש ששני בתי מקדשות עתידים להיחרב, ולכאורה יוצא לפי זה כי מה שעמלו ישראל על שני בתי מקדשות שעמדו בזכות אברהם ויצחק לשוא עמלו שהרי נחרבו.

על כך בא שלמה המלך לנחמנו כי אין הדבר כך, אלא אדרבה עתיד הקב"ה לבנות את בית המקדש השלישי כלול משני בתי מקדשות, שהרי בית המקדש השלישי יהיה כלול משני בתי המקדש הראשונים, נמצא כי בבנין שני בתי המקדש הראשונים בנו בעצם את בית המקדש השלישי.

וזהו שאמר שלמה המלך לחזק את אמונתנו שעתיד הקב"ה לבנות את בית המקדש השלישי: **"אם ה' לא יבנה בית"** השלישי, שיהיה כלול משני בתי המקדש הראשונים, אם כן יוצא לפי זה **"שוא עמלו בוניו בו"**, שלמה המלך שבנה את בית המקדש הראשון ועזרא הסופר שבנה את בית המקדש השני בקדושה ובטהרה עמלו לשוא שהרי לא נתקיימו, לכן האמת היא שהקב"ה יבנה את בית המקדש השלישי, שיהיה כלול משני בתי המקדש הראשונים ובכך יתברר שבוניו לא עמלו בו לשוא.

הנה כי כן נפלא להבין בזה מה שכתוב: **"ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר, וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו בהאבקו עמו"**, כי מאחר שכפי שלמדנו מדברי הזוהר הקדוש, חזרתו של יעקב מחרן היא פועל דמיון ורמז על הגאולה העתידה, שאז ישאר יעקב לבדו בבית המקדש השלישי שיבנה בזכותו, והרי אז עתיד הקב"ה לשחוט את מלאך המות שהוא שרו של עשו, לכן נאבק עם יעקב אבינו למנוע ממנו לבנות את בית המקדש השלישי.

ועל כך אומר הכתוב **"וירא כי לא יכול לו"**, כי עתיד הקב"ה לבנות את בית המקדש השלישי שיתקיים לנצח נצחים, לכן כשראה שרו של עשו שאינו יכול לבטל את בית המקדש השלישי, **"ויגע בכף ירכו"**, בגיד הנשה שבשתי הירכיים שהן כנגד שני בתי מקדשות, והתנחם בכך שלפחות יצליח להחריב אותם, כי יעקב אבינו עצמו שהוא כנגד בית המקדש השלישי, יהיה כלול משני בתי המקדש הראשון והשני, נמצא כי יעקב אבינו שהוא בית המקדש השלישי יעמוד ויתקיים כלול משני בתי מקדשות.

לפי זה מיושב היטב איך נתקיימה הבטחתו של הקב"ה ליעקב אבינו: **"והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך"**, כי הבטחה זו היתה על יעקב עצמו שהוא כנגד בית המקדש השלישי שיבנה בזכותו ויתקיים לעולמי עד, ולכן לא היה שרו של עשו מסוגל לפגוע כי אם בכף ירכו מימין ומשמאל שהן כנגד שני בתי מקדשות שכנגד אברהם ויצחק, אבל ביעקב עצמו שהוא כנגד בית המקדש השלישי שיבנה במהרה בימינו לא היתה לו שום שליטה.

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ו – לעילוי נשמת אמם האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני ע"ה

לע"נ מרת חנה דבורה בת יצחק מאיר ע"ה (Ann Hoenig) אשת ר' דוד דב (D. Bernard) שליט"א

נפטרה ה' כסלו תשפ"ו

ימליץ יושר בעדנו בעלה, אחותה, ילדיה, נכדיה וניניה, ובעד כל עם ישראל

להורדת המאמרים shvilei.com

לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com